

РОЗДІЛ 4

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ В М. СУМИ

В сучасному світі міста змагаються не за фірми, а за людей, причому не за звичайних, а за освічених і креативних. І вже потім фірми переносять свої виробничі потужності, інвестиційні потоки і штаб-квартири на місце проживання працівників. Більш того, сьогодні в розвинутих країнах, коли фірми намагаються найняти або переманити цінних фахівців, вони заманюють їх не великими зарплатами, преміями і страховками, і навіть не пропозицією пакету акцій, а перспективою проживання у хорошому місці. Якщо бізнес розташований на території, яку креативні люди не можуть розглядати як місце для свого проживання, то залучити їх на роботу дуже важко.

Для людей і організацій, що визначали успіх розвитку процвітаючих міст, характерним є набір якостей, до яких належать: широкий кругозір і готовність до ризику, зосередженість на довгострокових цілях і чітке розуміння стратегії, здатність працювати, спираючись на місцеву специфіку, і знаходити сильні сторони в очевидних недоліках, бажання слухати і вчитися. Ці риси забезпечують креативний характер людям, проектам, організаціям і, як наслідок, містам, в яких вони мешкають.

Головним індикатором того, що в місті сформувалася «креативна екосистема» – міське середовище, готове прийняти нових людей і нові ідеї, тобто середовище, в якому люди з легкістю будують соціальні мережі, взаємозв'язки, в якому ідеї не душать, не пригнічують, а перетворюють на нові проекти, нові компанії, нове джерело зростання є наявність різноманітного *розвиненого культурного життя*.

Більшість успішних людей у всьому світі віддають пріоритет прагненню жити в тому або іншому місці порівняно з прагненням працювати

в тій або іншій фірмі. Для творчих професіоналів надзвичайно важливою є наявність «широкого» ринку праці (численних, конкуруючих можливостей з працевлаштування в рамках однієї спеціальності), оскільки вони вважають за краще змінити місце роботи раз в 3-5 років, не змінюючи при цьому місця проживання. Для них також важливий гнучкий графік роботи і можливість працювати вдома. У сфері відпочинку вони віддають перевагу можливостям активного відпочинку і занять активним або екстремальним спортом. Їх більше цікавить розвинена «вулична» культура (клуби, бари, дансинги, камерні зали і маленькі галереї мистецтв), а не традиційні культурні інституції, такі як оперний театр або музей.

У розвитку міст майбутнього культурі належить особлива роль. Культура структурує соціально-економічний простір, вона є своєрідною формою вираження ресурсів унікальності і своєрідності кожного міста. Культурна спадщина – це соціальна пам'ять суспільства, яка допомагає йому знайти свої координати у навколишньому світі і розвиватися далі. Креативність, яка є необхідним чинником подальшого розвитку, – це культурний еквівалент процесу генетичної зміни і адаптації. Велика частина нових рис не підвищують шанси на виживання, але деякі підвищують, і саме вони пояснюють біологічну еволюцію. Те ж саме відноситься і до креативності в соціальному середовищі: не всі експерименти і пілотні проекти однаково успішні, проте саме креативність і творчість завжди дозволяли містам зберігати свою життєву силу, долати кризові явища.

Необхідно відзначити, що багато найбільших європейських міст, зокрема, Барселона, Глазго, Париж і Амстердам, спрямували величезні інвестиції в мистецтво і саме його зробили стержнем своїх загальноміських програм відродження і розвитку.

Аналогічні темпи і схожу стратегію розвитку реалізують зараз багато європейських міст: Дублін, Гельсінкі, Барселона, Мюнхен та інші. Дуже ймовірно, що нова епоха знову стане епохою всесвітнього лідерства (але вже не домінування) Європи, яка вже отримала деякі стартові переваги у

формуванні нових цінностей і заснованих на них рішень. На думку багатьох європейських товаровиробників, саме культурна перевага надасть можливість європейським країнам витримати конкуренцію з США та Китаєм.

З американських міст ближче за всіх до глибокого європейського розуміння культурних ресурсів підійшов Остін (штат Техас), який всього за сім років впритул наблизився до рівня розвитку Силіконової Долини – світового еталону в цій області. Це місто змогло залучити значне число молодих і талановитих фахівців у сфері високих технологій з Силіконової Долини, оскільки у ньому були істотно нижчі ціни на житло, ніж у столиці комп'ютерного світу. Проте ці фахівці вибрали саме Остін з декількох тисяч американських міст, в яких життя дешевше, ніж в передмістях Сан-Франциско. Причина цього полягає саме в продуманій політиці міського і регіонального (техаського) керівництва, а також генерального директора компанії «Делл» Майкла Делла, що включає розвиток університету, музичних фестивалів, клубної культури і формування *престижного іміджу міста*.

Головним завданням стратегії міського розвитку стало збереження унікальних культурних активів і різноманітності міського середовища. Остін став креативним в усіх відношеннях містом, на противагу просто «міста високих технологій». Остін зміг залучити капітал (як людський, так потім і фінансовий) за рахунок поєднання технологій і прогресивного, творчого способу життя, розвиненої сучасної молодіжної культури.

Отже, культурні ресурси – це вихідний матеріал міста, сировина для виробництва його базових цінностей і активів, що приходить на зміну вугіллю, сталі і золоту. Креативність – метод експлуатації і відновлення цих ресурсів. Найважливіша проблема при використанні таких ресурсів – не способи їх виявлення, а те, як обмежити власну уяву, бо можливості використання обмежені. Завдання міських планувальників – виявити такі ресурси, управляти ними і експлуатувати їх з усією відповідальністю. Культура в такому разі повинна окреслювати технічні подробиці міського

планування, а не сприйматися як неістотне і малорентабельне доповнення до таких важливих питань як житлове будівництво, транспорт і землекористування. Навпаки, культурно наповнений перспективний план повинен зумовлювати пріоритетні напрямки залучення інвестицій для економічного і соціального розвитку міста.

Цікавим у цьому плані є досвід розвитку міста Суми. Цей невеликий за чисельністю жителів обласний центр (населення близько 300 тисяч) розташований на екологічно чистій території між такими великими індустріальними центрами, як Київ та Харків в безпосередній близькості від Російської Федерації. Місто має всі необхідні передумови, щоб виробити культурно обумовлену стратегію свого розвитку і її успішно реалізувати. Для цього необхідно культивувати культурне середовище, сприятливе для якісного проживання його мешканців, створити позитивний культурний імідж, який допоможе залучити як внутрішні, так і зовнішні інвестиції у розвиток міста.

Політика міських органів управління повинна бути спрямована на розвиток та підтримку міської культурної системи, проте необхідно розуміти, що культурний феномен дозволяє наблизити інвестиційні та туристичні потоки, а праця економістів і політиків необхідна, щоб їх втримати. Ми маємо бути цікавими не тільки неповторним культурним обличчям міста, але і розвинутою економічною інфраструктурою, тільки в цьому випадку на нас звернуть увагу в майбутньому.

Пріоритетними напрямками розвитку культури міста Суми у діяльності відділу культури та туризму Сумської міської ради у 2008 році були:

- організація та проведення загальноміських культурно-мистецьких заходів;
- популяризація туристичного потенціалу міста;
- охорона культурної спадщини;
- розвиток бібліотечної галузі міста;

- розвиток шкіл естетичного виховання дітей.

У 2008 році відділом культури та туризму Сумської міської ради і підвідомчими закладами відділу було організовано та проведено 1055 різнопланових культурно-мистецьких заходів, 25 з яких є загальноміськими заходами (згідно Програми «Організація культурно-масових заходів у місті Суми на 2007-2009 роки»), на організацію та проведення яких з міського бюджету було використано 398,6 тис. грн.

Це і народне свято «Сумська масляна», і урочистості з нагоди відзначення Дня захисника Вітчизни, міжнародного жіночого дня – 8 Березня, Дня Перемоги, Дня Незалежності України, Дня Конституції України, Дня визволення міста від фашистських загарбників, Дня міста, Новорічні та Різдвяні свята тощо. Глядачами зазначених комплексних заходів стали понад 100 тис. сумчан та гостей міста.

Серед проведених заходів слід виділити 6 фестивалів, а саме:

- XX Міжнародний фестиваль авторської пісні та співаної поезії „Булат-2008” (21-23 березня 2008 року). Фестиваль зібрав понад двохсот учасників із тридцяти п’яти міст України, Росії, Білорусі та Молдови;
- Міський фестиваль народної творчості „Сумські зорі-2008”. У фестивалі взяли участь понад півтори тисячі учасників художньої самодіяльності;
- Міжнародний фестиваль органної та камерної музики „Органум” за участю музикантів з України та США;
- IX Всеукраїнський фестиваль духової музики „Сурми Конституції”, в якому взяли участь духові оркестри з України, Росії, Білорусі, Грузії та Польщі;
- Фестиваль „Оспівую тебе, чарівне місто!” відбувся в рамках відзначення Дня міста;
- XV відкритий міський фестиваль дитячої творчості „Зоряна надія”.

Наприклад, у останньому фестивалі взяло участь більше 300 учасників

віком від 7 до 18 років. У конкурсній програмі було представлено 72 номери художньої самодіяльності (вокал, хореографія, розмовний жанр) та 20 робіт декоративно-ужиткового мистецтва.

Крім того, у 2008 році в місті на базі Сумської дитячої художньої школи відбувся II Відкритий міський конкурс юних художників ім. М. Г. Лисенка. Цього року учасниками конкурсу стали учні Сумської дитячої художньої школи ім. М. Г. Лисенка, Шосткінської дитячої школи мистецтв, Сумського вищого училища мистецтв і культури ім. Д. Бортнянського. Загальна кількість учасників склала 32 чол. Також необхідно відмітити 703 інформаційно-масові заходи у бібліотеках Сумської міської централізованої бібліотечної системи (ЦБС) та 179 різнопланових концертних програм Сумських дитячих музичних шкіл, виставки творчих робіт учнів та викладачів Сумської дитячої художньої школи ім. М. Г. Лисенка

Взагалі, характеризуючи культурно-мистецьке життя міста, слід зазначити, що у 2008 році з'явилося багато нових цікавих проектів. Так, у 2008 році вперше в місті відбувся відкритий міський **плєнер** «Сумська палітра», учасниками якого стали 11 відомих художників України і Росії.

З нагоди відзначення Дня міста відділом культури та туризму започатковано проведення конкурсу дитячих візочків «Сьогодні свято всіх малят».

Крім того, в рамках відзначення Дня міста Суми відділом культури та туризму Сумської міської ради спільно з обласною організацією Національної Спілки художників України було представлено культурно-мистецький проект „Повернення”, присвячений творчості футуриста Давида Бурлюка. Слід зазначити, що даний проект дуже сподобався гостям свята із зарубіжжя – Польщі, Німеччини, Болгарії та Росії.

Підсумовуючи результати роботи щодо проведення заходів у галузі культури м. Суми, слід зазначити, що за період 2004-2008 рр. спостерігається тенденція до збільшення їх кількості та якості (табл. 4.1).

Динаміка заходів у галузі культури, що відбулись у м. Суми

Роки / загальна кількість заходів	Всього, у тому числі по Програмі запланованих заходів	Заходи у ЦБС	Заходи у школах естетичного виховання дітей
2004 рік – 621	45 (24)	511	65
2005 рік – 737	69 (36)	602	66
2006 рік – 769	73 (21)	579	117
2007 рік – 888	112 (40)	616	160
2008 рік – 1055	173 (25)	703	179

Туристичну діяльність в місті протягом року здійснювало 69 туристичних фірм, які є приватними установами.

У 2008 році значно активізувалась робота з популяризації інвестиційного та туристичного потенціалу міста Суми та міжнародного культурно-мистецького та туристичного обміну. У рамках інформаційно-рекламного туру «Заповідними стежками Сумщини», в якому взяли участь представники центральних засобів масової інформації, відбулась презентація туристично привабливих місць м. Суми. Відділом культури та туризму було виготовлено рекламні буклети „Суми ласкаво запрошують на гостини”, „Суми запрошують!” та „Духовні пам’ятки міста Суми”.

Позитивний культурний імідж є важливим фактором залучення інвестицій, особливо іноземних. 27-28 березня 2008 року в місті Люблін (Польща) проходила Міжнародна туристична виставка „LUBTOUR 2008”, під час якої відбулась презентація міста Суми.

У липні Сумська делегація брала участь у відзначенні 70-річчя м. Северодвинську Архангельської області (Росія). Творчі колективи м. Суми презентували на святі проект „Пісні моєї України”.

У виставковому залі Полтавської художньої галереї 12 жовтня 2008 року (День художника) було презентовано виставку сумських митців „Художники Сумщини”.

У 2008 році відділ культури та туризму Сумської міської ради взяв участь у Загальноукраїнському проєкті, завдяки чому відбулась своєрідна презентація міста Суми і його інвестиційного потенціалу в мережі Інтернет на сайті www.who-is-who.com.ua, а у 2009 року у книзі «Україна туристична» надруковано аналогічну статтю «Суми – сучасне місто з легким шармом старовини».

У 2008 році *розпочато паспортизацію об'єктів культурної спадщини*, що знаходяться на території міста, – виготовлено паспорти на 5 об'єктів археології та проведено землевпорядні і топографо-геодезичні роботи по встановленню меж територій історико-культурного призначення зазначених пам'яток (28,6 тис. грн.).

Галузь культури міста у 2008 році, як і в минулі роки, представлена 26 закладами. Це 5 шкіл естетичного виховання дітей (4 дитячі музичні школи і дитяча художня школа ім. М. Г. Лисенка), 19 бібліотек Сумської міської централізованої бібліотечної системи та 2 установи клубного типу, які знаходяться у сільській місцевості (с. Піщане), що є власністю територіальної громади м. Суми. У галузі культури у 2008 році працювало 483 чол. (у тому числі 44 сумісники). До речі, існуючі 4 музичні школи та одна художня, а також три найбільші заклади культури: Будинок культури «Хімік» ВАТ «Сумхімпром», Сумський міський Палац дітей та юнацтва та Палац культури ВАТ «Сумське НВО ім. М.В. Фрунзе», де діти та молодь можуть розвивати свої творчі здібності, далекі від ідеалу та мають свої недоліки.

Недоліки музичних шкіл:

- застаріле музичне обладнання;
- недостатньо престижний для сучасної молоді перелік існуючих занять;
- досить довгий термін навчання;

Недоліки інших наведених вище закладів культури:

- застаріле творче обладнання;
- виділення частини площі приватним особам під відкриття туристичних агентств, агентств з нерухомості та інших організацій, тобто переслідування комерційних цілей;
- скорочення кількості секцій, гуртків;
- недостатній вибір існуючих видів занять.

В області існують приватні особи, які займаються навчанням вдома або у самостійно створених студіях, проте таке навчання є досить дорогим, так, наприклад, навчитися грати на музичному інструменті буде коштувати одній людині від 40-50 грн./год., а такі заняття необхідно відвідувати не менше 6 місяців, причому гарантія якості наданих послуг практично відсутня.

Саме тому необхідно створення єдиного культурного центру, у якому будуть зосереджені найбільш жадані молоддю види мистецтва, насамперед найсучасніші (сучасні танці, майстерність скейтбордингу, гра на сучасних музичних інструментах і т. д.).

Як результат створення пропонованого культурного центру планується забезпечити:

- збільшення частки зайнятості серед працездатного населення;
- виявлення обдарованої молоді;
- переорієнтація вподобань молоді від комп'ютерних ігор до новостворених секцій;
- всебічний культурний розвиток молоді;
- проведення міських та обласних свят за рахунок власних сил.

Певні досягнення у 2008 році мають і підвідомчі заклади відділу. Так, у 2008 році на базі центральної міської бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка у 2008 році проведено:

- відкритий міський семінар-практикум для бібліотечних працівників міста на тему: „Сучасні вимоги до роботи бібліотек. Форми обліку звітності”;

- майстер-клас на тему: „Інноваційні підходи до організації діяльності централізованих бібліотечних систем” для директорів районних централізованих бібліотечних систем;
- загальноміський круглий стіл, присвячений відзначенню 60-ї річниці проголошення Загальної декларації прав людини та Дня прав людини на тему: „Правам людини – європейський рівень поваги і захисту” (спільно з Сумським міським управлінням юстиції та Сумським міським відділом УМВС України в Сумській області).

Активними темпами продовжувалась комп’ютеризація міських бібліотек. На сьогоднішній день у ЦБС є 34 комп’ютери, з яких 30 підключено до мережі Інтернет: в центральній міській бібліотеці ім. Т. Г. Шевченка та бібліотеках-філіях. Завдяки цьому жителі міста – користувачі бібліотек міської централізованої бібліотечної системи безкоштовно користуються всесвітньою комп’ютерною мережею. Крім того, у центральній міській бібліотеці ім. Т. Г. Шевченка до послуг читачів створено електронний каталог та електронну базу даних з краєзнавства, працює база законодавства.

У 2008 році у центральній міській бібліотеці ім. Т. Г. Шевченка та у бібліотеці-філії № 1 облаштовано зону WI-FI, завдяки чому для користувачів стало можливе підключення до Інтернету з ноутбуків та мобільних телефонів.

Заслуговує на увагу і той факт, що у 2008 році оновлений сайт ЦБС за рік відвідало понад 2 тис. чол.

Крім того, у 2008 році вперше було проведено державну атестацію *шкіл естетичного виховання дітей* міста Суми.

Згідно з рішенням регіональної експертної ради Сумські дитячі музичні школи № 1, 2, 3, 4 та Сумська дитяча художня школа ім. М. Г. Лисенка атестовані з відзнакою.

Аналізуючи загальну динаміку розвитку галузі культури за період 2004-2008 рр., слід відзначити тенденцію збільшення *фінансування галузі* (рис. 4.1):

- 2004 рік – 2768,5 тис. грн.;
- 2005 рік – 4377,7 тис. грн.;
- 2006 рік – 6539,8 тис. грн., у тому числі депутатські кошти – 48,4 тис. грн.;
- 2007 рік – 9139,1 тис. грн., у тому числі депутатські кошти – 120,67 тис. грн.;
- 2008 рік – 12690,3 тис. грн., у тому числі депутатські кошти – 163,7 тис. грн.

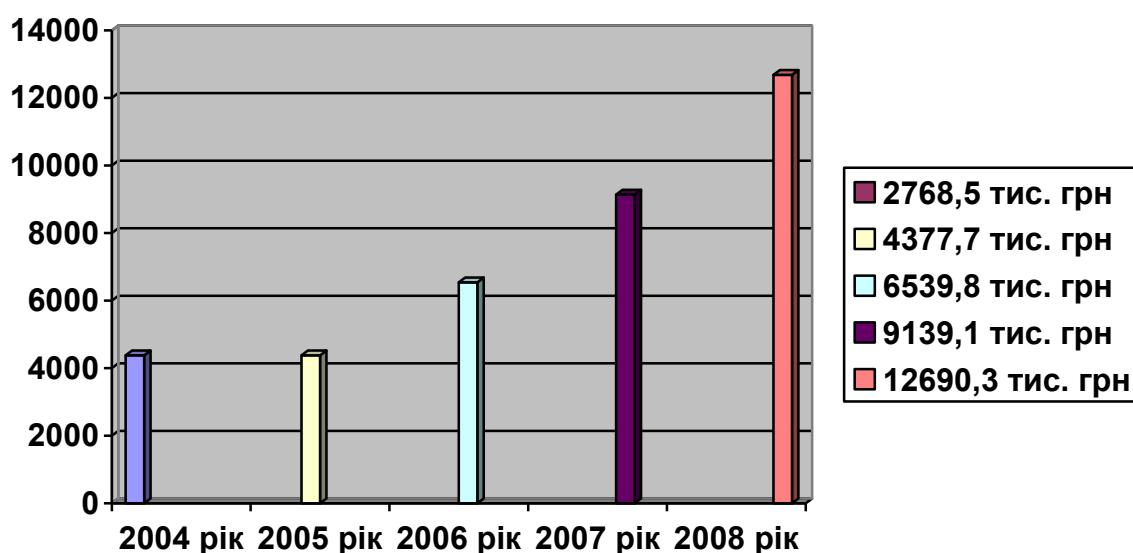

Рис. 4.1. Динаміка державного фінансування галузі культури у м. Суми

Але, на жаль, зазначене збільшення асигнувань відбувається, здебільшого, за рахунок підвищення заробітної плати. Враховуючи обсяги загального фінансування галузі, відповідно, збільшуються й фінансові призначення на поповнення бібліотечних фондів, покращення матеріально-технічної бази підвідомчих закладів, проведення в них капітальних і поточних ремонтних робіт.

Збільшення асигнувань на оновлення бібліотечних фондів та передплату періодичних видань відбувалося на протязі 2005-2008 рр., що продемонстровано на рис. 4.2.

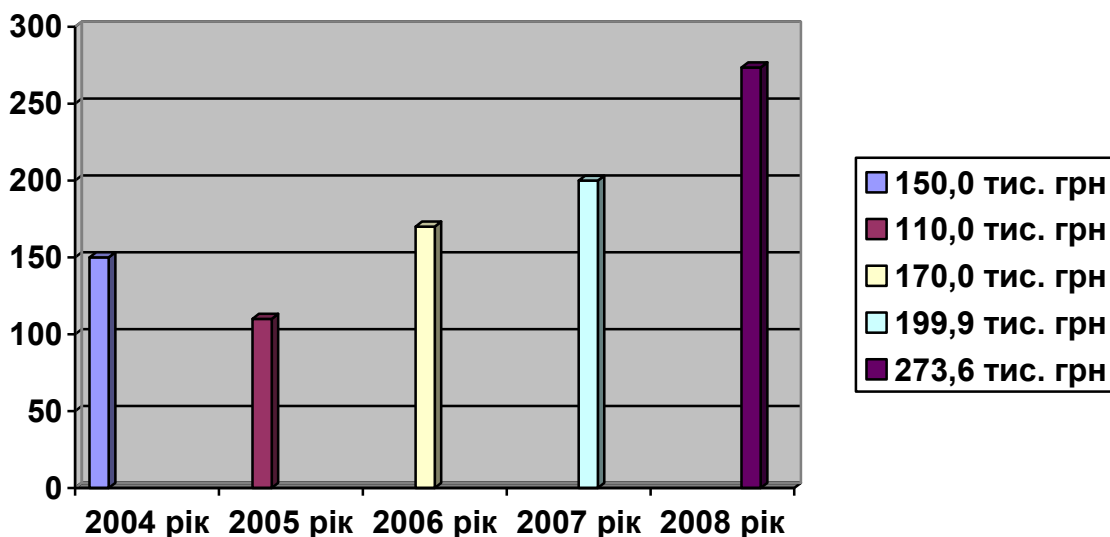

Рис. 4.2. Динаміка фінансування оновлення бібліотечних фондів у м. Суми

У 2008 році бібліотечний фонд Сумської міської централізованої бібліотечної системи поповнився 18681 прим. книжкової продукції та була оформлена передплата на 394 назви періодичних видань України і 53 назви видань Росії. Послугами бібліотек Сумської міської централізованої бібліотечної системи щорічно користуються понад 75 тис. чол. Кількість відвідувань становить близько півмільйона на рік.

Динаміка фінансового забезпечення проведення ремонтних робіт у закладах культури міста у 2004-2008 рр. подана на рис. 4.3.

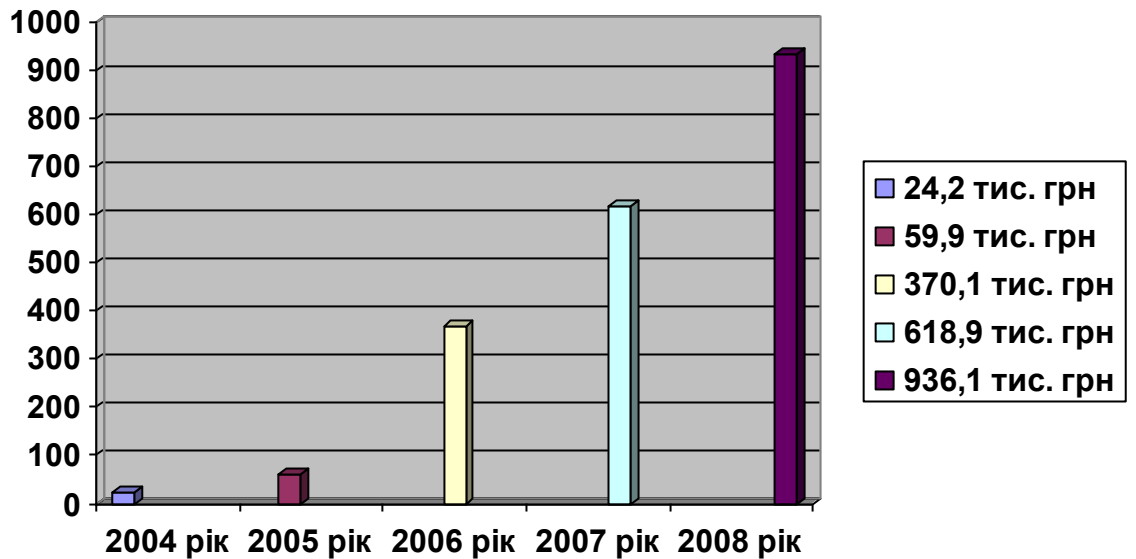

Рис. 4.3. Динаміка фінансування ремонтних робіт у закладах культури у м. Суми

У 2008 році за кошти міського бюджету (936,1 тис. грн.) було зроблено ремонти у центральній міській бібліотеці ім. Т. Г. Шевченка, її бібліотеках-філіях, у дитячих музичних школах та капітальний ремонт дитячої художньої школи ім. М. Г. Лисенка.

Показники роботи підвідомчих закладів або залишаються стабільними з року в рік, або дещо збільшуються.

Контингент учнів Сумських шкіл естетичного виховання дітей у 2004-2008 рр. складав:

- 2004 рік – 1548 чол.;
- 2005 рік – 1568 чол. (+20 чол.);
- 2006 рік – 1627 чол. (+59 чол.);
- 2007 рік – 1654 чол. (+27 чол.);
- 2008 рік – 1681 чол. (+27 чол.).

Учні сумських шкіл естетичного виховання дітей активно беруть участь у різноманітних конкурсах і фестивалях, нерідко здобуваючи перемогу. Кількість таких учнів зростає з кожним роком, що говорить про

високий педагогічний рівень викладачів та обдарованість їх вихованців. Якщо у 2005 році переможцями подібних заходів були 12 дітей, то у 2008 році їх стало 52 чол. Приємно зазначити, що учні Сумських шкіл естетичного виховання продовжують свою освіту у вищих фахових навчальних закладах, поповнюючи когорту діячів культури і мистецтв України.

В основу програми культурної політики у м. Суми на 2009 рік були покладено наступні ідеї:

1. Створення *комфортного культурного середовища* для жителів міста.
2. Реалізація заходів, в яких жителі міста були б не глядачами, а *безпосередніми учасниками*.
3. Розвиток *культурного бренду міста* Суми через його історію та традиції.

Цього року традиційне святкування Дня міста Суми, який щорічно відзначається у першу суботу вересня, перетворилось на своєрідний марафон святкових заходів, які проходили в обласному центрі протягом тижня. Кожен день отримав свою назву та відповідне змістовне наповнення: 2 вересня – День ветерана-визволителя, 3 вересня – День книги, 4 вересня – День парків, 5 вересня – День друзів та 6 вересня – День спорту.

Серед безлічі загальноміських культурно-мистецьких заходів, організацією та проведенням яких займався відділ культури та туризму Сумської міської ради, на особливу увагу заслуговують три конкурси: започаткований у минулому році конкурс-парад дитячих візочків „Сьогодні свято всіх малят” та два нових – відкритий міський конкурс „Наші сумки” і конкурс юних художників „Сумський скарб”.

Конкурс-парад дитячих візочків „Сьогодні свято всіх малят” ще раз підтвердив, що у місті Суми живуть талановиті, енергійні, винахідливі, дуже активні та кмітливі люди, які, що дуже важливо, не тільки люблять своїх дітей, а й готові зробити для них яскраве свято дитинства – справжній сімейний карнавал.

Родзинкою дня міста став вернісаж дерев'яної скульптури „Чарівна квітка – місто Суми”. Учасники I Міжнародного симпозиуму міської скульптури з 5 країн світу подарували сумчанам ще один куточок естетичної насолоди у вигляді прекрасних дерев'яних шедеврів, що народилися з художньої фантазії майстрів, які не тільки зробили ці мистецькі витвори, а й надихнули мертвим деревам нове життя.

У День друзів міста відбулись виставки робіт народних умільців, квітів, образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, товаровиробників.

Приємно відзначити, що спонсорами мистецьких заходів, присвячених історії та культурі міста, стали більше двадцяти підприємств міста.

Історія міста Суми овіяна легендами. Одна з них пов'язана з трьома чарівними мисливськими сумками з найціннішими скарбами: доброю вдачею, щасливою долею та багатирським здоров'ям. Славнозвісна Сумка є невід'ємною часткою життя міста Суми. Вона втілена на гербі та прапорі міста. У самому серці Сум, на вулиці Воскресенській знаходиться символічна криничка «Сумка». А біля неї – мистецький клуб-кафе з цією ж назвою.

Враховуючі особливе значення „сумки” в історії міста, цього року було започатковано символічний творчий конкурс на створення ексклюзивної – саме сумської сумки. За умовами проведення конкурсу тематика робіт була довільною, але з обов'язковим використанням елементів сумської символіки та національного колориту. Цей конкурс викликав непідробну цікавість не тільки у жителів міста, але і представників бізнесу.

Повертаючись до легенд про місто Суми, слід зазначити, що за однією з них у славнозвісних мисливських сумках були знайдені кошти, які були використані на дуже важливі цілі. З першої – на будівництво міста, з другої – на благоустрій міста, а кошти з третьої сумки пішли на духовно-мистецькі потреби міста.

Говорять, що в третій сумці було найбільше грошей, тому місто Суми завжди славилось своїми талановитими людьми, чії імена відомі всьому

світу. І особливо це стосуються дітей. Саме для них і було організовано конкурс дитячої творчості «Рідне місто моє», ініціаторами якого виступили Сумська міська рада і «Мистецький центр Собор». Юні художники через призму свого творчого світосприйняття передали усю палітру краси рідного міста. Цей конкурс відбувся біля пам'ятника – символу міста Суми на вулиці Воскресенській. При підведенні підсумків конкурсу його переможці отримали незвичайні призи – справжні скарби.

Всі, хто буває біля пам'ятного знаку „Сумка”, на згадку залишають в фонтані монети. Саме ці перші скарби історичної Сумки були підняті на поверхню, а монеток з дня встановлення пам'ятника назбиралось аж 21 кг, і вони були вручені трьом переможцям конкурсу. Організатори конкурсу впевнені, що сумка з скарбами, отримана юними митцями цього святкового дня, стане гарним вступним внеском в подальший розвиток їх творчих здібностей та таланту.

Визначною подією 2009 року стало відкриття Сумської муніципальної мистецької галереї, де тепер можуть репрезентувати свої роботи талановиті місцеві художники.

Крім того, у 2009 році продовжилась цілеспрямована робота відділом культури та туризму міста по репрезентації культурного та інвестиційного потенціалу. Наприклад, з 12 по 18 серпня 2009 року вперше відбулась участь представників від міста у Ягеллонському ярмарку (м. Люблін, Польща), де були представлені різні види мистецтва, ремісництва і національної кухні. Ярмарок вразив розмаїттям представлених ремесел, виступів вуличних митців і фокусників, народних колективів з Польщі, Білорусії, України, Литви, Болгарії, Угорщини. За оцінками жителів та гостей міста Люблін, організаторів ярмарку вироби наших майстрів відрізнялися професійністю та вишуканістю народної тематики, притаманною нашому регіону.

Проте порівняння досвіду цілеспрямованої культурної політики у м. Суми та успішних європейських міст-лідерів демонструє, що ефективність заходів культурного розвитку була б значно вищою, якби у місті існував

міський муніципальний культурно-мистецький центр. Необхідно наголосити, що культурні ресурси відносяться до розряду відновлюваних, на їх основі можна будувати довгострокову стратегію залучення інвестицій та стійкого розвитку міста. Тому, не зважаючи на обмеженість фінансових ресурсів, влада м. Суми приділяє значну увагу розвитку галузі культури міста, розуміючи, що якість життя населення визначається мірою задоволення не тільки фізіологічних, але і соціально-культурних потреб.

Важливу роль у соціально-економічному розвитку міста Суми відіграють саме фактори створення сприятливого міського середовища і політика культивування такого середовища. Спочатку у місті повинні залишатися (та повертатись до міста) талановиті та успішні люди, а інвестиції придуть за ними.

Суми є значним культурним осередком Слобожанщини і країни в цілому - в місті працюють театри, музеї, кіноустановки, культурно-освітні заклади, бібліотеки тощо. У Сумах налічувались та діяли наступні театри і музичні заклади: Сумський обласний театр драми та музичної комедії імені М. С. Щепкіна (Театральна пл., 1); Сумський театр для дітей та юнацтва (вул. Жовтнева, 6); Сумська обласна філармонія (вул. Петропавлівська, 63). Сумські будинки культури та культурні центри: Палац дітей та юнацтва (вул. Соборна, 37); Будинок культури АТ «НВО ім. Фрунзе» (пл. Горького, 5); Будинок культури ЧРЗ (вул. Привокзальна, 2); Будинок культури «Хімік» (вул. Миру, 28); Молодіжний центр «Романтика» (вул. Героїв Сталінграду, 3); Молодіжний центр «Діалог» (вул. Харківська, 30). Міські кінотеатри: кінотеатр «Дружба» (просп. Шевченка, 20) — головний і найбільший у місті (на 800 місць), значний культурний осередок, що ніколи не припиняв свою роботу від введення в експлуатацію 1972 року; кінотеатр «Космос» (вул. Жовтнева, 12) — менший за розмірами (170 посадкових місць), затишний (м'які сидіння) і осучаснений (Dolby Digital). Найвідоміші сумські музеї та експозиції: обласний краєзнавчий музей (вул. Кірова, 2) — найбільше зібрання предметів історії та культури Сумщини; обласний художній музей

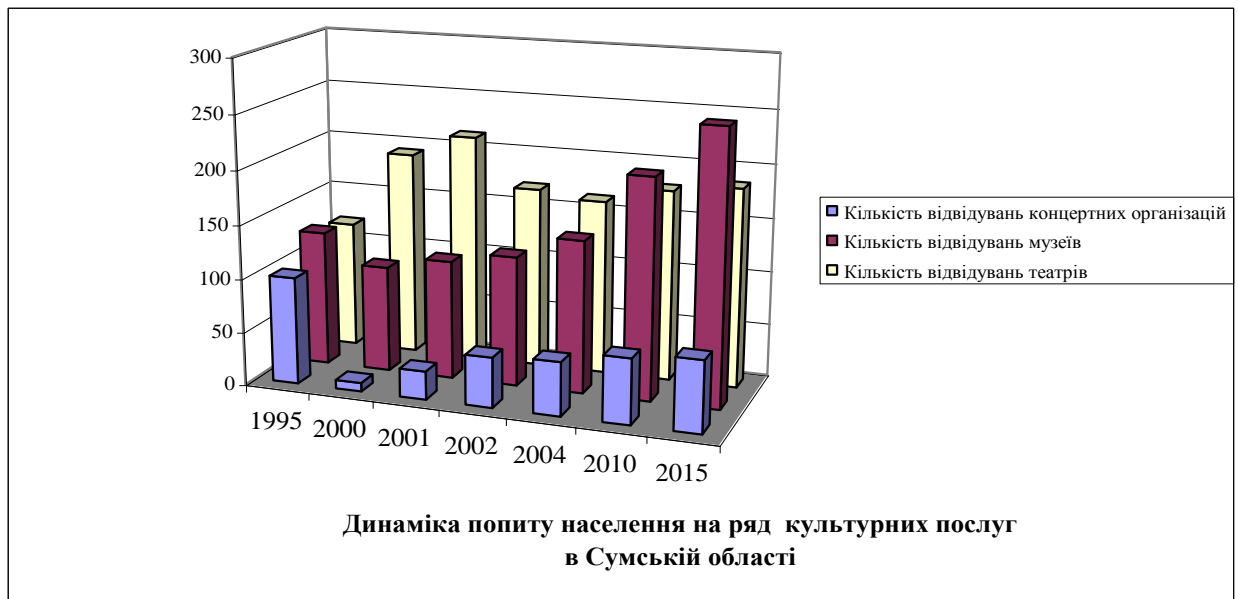
ім. Н. Онацького (Покровська пл., 1); музей народної освіти області (Сумський педагогічний музей; вул. Прокоф'єва, 38) — створено 1984 року, міститься в приміщенні обласного управління освіти й науки. Працюють 4 музейні зали, які розповідають про початки і здобутки Сумщини на педагогічній ниві, зокрема про перший вищий педагогічний заклад України — вчительський інститут у Глухові (відкрився 1874 року), також про дошкільну освіту, розвиток творчої особистості дитини, окремі вітрини присвячені видатним педагогам і просвітителям, чії діяльність та життєві шляхи пов'язані з Сумщиною. Сумський педагогічний музей вважається за рівнем другим після Київського педагогічного музею. Щороку його відвідують близько 10 000 осіб. Будинок-музей А.П. Чехова (вул. Чехова, 79); музей історії альпінізму (вул. Миру, 24); постійно діюча виставка скульптора І.П. Кавалерідзе. У місті діє центральна бібліотечна система, як для дорослих, так і для дітей — відповідно з окремими бібліотечними закладами та філіями. Відомі міські бібліотеки: Обласна науково-універсальна бібліотека (вул. Героїв Сталінграду, 3); обласна бібліотека для юнацтва (вул. Леваневського, 26); обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського (вул. Петропавлівська, 51); Центральна міська бібліотека ім. Т.Г. Шевченка (вул. Кооперативна, 6); Обласна медична бібліотека (вул. Петропавлівська, 105); Бібліотека ім. Фрунзе (вул. Горького 23/1). Бібліотеки працюють при освітніх, клубних і музейних закладах, зокрема значним бібліотечним закладом є Бібліотека ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ».

Архітектурне обличчя Сум, принаймні його центральної історичної частини, багато в чому визначили відомі архітектори кінця XVIII — початку XX століть, зокрема О.О. Палицин, П.А. Ярославський, М. Ловцов, О.В. Щусєв тощо. Головними архітектурними пам'ятками Сум є: Воскресенська церква — перша міська кам'яниця; тризрубна, трибанна, двоповерхова церква — чудовий взірець козацького бароко (кін. XVII — поч. XVIII ст.ст.); у наш час Свято-Воскресенський кафедральний собор УПЦ КП; Спасо-Преображенський собор (XVIII ст.); Будинок колишнього цехового

управління (XVII ст.); Альтанка (одна з найвідоміших пам'яток міста); Троїцький собор (XIX ст.); Іллінська церква (XVIII ст.); Петропавлівська церква (XIX ст.); Пантелеймонівська церква (поч. XX ст.). У місті встановлено значне число пам'ятників і пам'ятних знаків, як за СРСР, так і в 1990—2000-і (за незалежності України): Тарасу Шевченку, М. Щепкіну, цукрозаводчику-меценату Івану Харитоненку, І. Кожедубу, воїнам-афганцям, жертвам Голодомору 1932—1933 років тощо.

Сумська область володіє значним культурним потенціалом, представленим закладами культури клубного типу, бібліотеками, музеями, яких в області, станом на початок 2003 р., налічувалось відповідно 674, 615 і 11 одиниць. Зазначені установи виконують важливі суспільно виховні функції. На жаль, негативні прояви реформування економіки мали вплив на функціонування всіх ланок сфери культури, ресурсний потенціал яких залежить передусім від бюджетного фінансування. Кількість масових та універсальних бібліотек з 1995 р. скоротилась на 30,4%. Фізичне і моральне старіння книжкового фонду, незадовільні темпи його оновлення і поповнення, низька технічна оснащеність бібліотек спричинили зменшення контингенту читачів. За 1995-2002 рр. значно скоротилась мережа закладів культури клубного типу на 169 од., або на 18,7 %. Забезпеченість же населення області місцями у відповідних закладах залишилась на рівні 1995 р. і становить 16 од. на 100 чол. Із 1995 р. спостерігається помітне збільшення кількості відвідувань театрів за рік (на 41,6%) населенням області.

Сприяючи духовному відродженню українського народу, крім закладів системи Міністерства культури і мистецтв України, в області функціонує ще мережа профспілкових закладів, яка нараховує 62 палаци і будинки культури та 23 бібліотеки; заклади культури нового типу (обласне громадське

об'єднання “Мистецький центр “Собор”, громадське об'єднання “Органум”); плідно працюють в області творчі спілки.

Головна **мета розвитку** культури до 2015 року полягає у відродженні її самобутності, формуванні культурно-мистецького й архітектурно-планувального середовища, здатного органічно поєднати кращі риси історичної спадщини та національних культур, представники яких населяють Сумську область, а також у підвищенні якості та доступності послуг, що сприяють культурному та естетичному розвитку, духовному збагаченню особистості та всього населення.

Подальше функціонування сфери культури пов'язано із наступними **проблемами (ризиками розвитку)**:

- нестачею бюджетного фінансування галузі, яке тільки на 30 % забезпечує її потребу в коштах;
- недостатністю виділення коштів на здійснення капітальних ремонтів і реставрацію приміщень (по області 260 закладів потребують проведення капітальних ремонтів, а 16 – знаходяться в аварійному стані);
- потребою впорядкування мережі закладів культури згідно затверджених нормативів;

- необхідністю матеріально-технічного переоснащення галузі (потребує оновлення світлове та звукопідсилююче оснащення клубних закладів, поповнення музичними інструментами шкіл естетичного виховання, покращання охорони музейних закладів, забезпечення сучасною оргтехнікою тощо);

- погіршенням умов для надання платних послуг населенню на рівні європейських стандартів, неможливістю їх урізноманітнення, а, відповідно, й отримання за надані послуги достатніх доходів для розвитку галузі;

- погіршенням соціального захисту працівників культури (65 % працівників галузі працюють на неповні ставки).

Пріоритетними напрямками розвитку умов культурного та естетичного відпочинку є:

- сприяння духовному відродженню українського народу, особливо творчому становленню талановитої молоді;

- створення належних умов для розвитку та відтворення творчого потенціалу громади;

- підтримка розвитку сільської культури;

- формування системи моніторингу стану та використання пам'яток історії та культури, збереження предметів музейного, архівного, бібліотечного фондів та кінофондів, ефективності роботи галузі;

- оновлення бібліотечних фондів та формування на їх основі електронних інформаційних ресурсів;

- створення в державних музеях нових експозицій, які б відповідали сучасним науковим і технічним вимогам;

- оптимізація мережі закладів культури та мистецтва;

- укрупнення організацій, які займаються реставрацією пам'яток історії і культури, охорона, збереження і використання предметів та об'єктів культурної спадщини (облаштування пам'ятних місць, пам'ятників та прилеглих територій);

- створення належної матеріально-технічної бази, зокрема через суттєве покращання цільового фінансового забезпечення, прискорення масштабів будівництва нових закладів культури та капітального ремонту діючих;

- реалізація регіональних програм, соціально-економічного і культурного розвитку області, а саме: “Програми збереження бібліотечних та архівних фондів Сумської області”; “Програми розвитку краєзнавства в області”; “Регіональної програми поліпшення кінообслуговування населення Сумської області” та інших;

- створення умов для залучення в галузь культури та мистецтва ресурсів із недержавного сектору, а також розвиток меценатства та спонсорства;

- соціальний захист працівників культури перш за все шляхом суттєвого підвищення рівня оплати праці.

Забезпеченню даних пріоритетів сприятиме *реалізація заходів* щодо:

- створення можливостей для широкого доступу до творів мистецтва всіх прошарків населення;

- залучення, поряд із державними, коштів українського та закордонного підприємництва, банківського капіталу, прибутків від платних форм діяльності закладів культури;

- відродження, збереження та зміцнення ресурсної бази закладів культури та мистецтва, їх технічне переоснащення;

- реформування системи оплати праці працівників закладів культури та мистецтва;

- розробки та реалізації комплексної програми паспортизації пам'яток історії та культури Сумської області;

- створення сприятливих умов для творчої діяльності письменників, композиторів, художників, майстрів народного мистецтва, музичних і театральних діячів регіону шляхом формування регіональної програми підтримки творчих спілок;

- сприяння передачі в державну власність об'єктів культури, які знаходились при підприємствах та інших структурах, забезпечення їх фінансування за рахунок відповідних бюджетів;
- формування максимально сприятливих умов для розвитку недержавних закладів культури.

Поєднання ресурсів державного, обласного та районного бюджетів, приватних підприємців, спонсорів, меценатів і благодійних фондів дозволить створити надійну економічну основу розвитку сфер культури та мистецтва на тривалу перспективу.

Сумська область, яка відзначила у 2009 році своє 70-річчя, є невід'ємною складовою частиною України – держави з могутнім культурним і духовним потенціалом. Культурні надбання нашого краю сягають часів сивої давнини: до скарбниці світової культури увійшло «Слово о полку Ігоревім», події якого тісно пов'язані з нашим краєм - це тут, у Путивлі, збирав свою дружину в похід на половців князь Ігор, а на валу чекала свого лада Ярославна.

Сумщина - колыска кобзарського і музичного мистецтва, батьківщина видатних митців світового рівня. Тут жили і творили Єгор Мовчан, Євген Адамцевич, Дмитро Бортнянський, Максим Березовський, Георгій Нарбут, Степан Шкурат, Іван Кавалерідзе, Олександр Довженко, Іван Багряний та багато інших видатних постатей національної культури.

Першою музичною школою на території всієї колишньої імперії стала Глухівська музична школа; перший учительський інститут на Україні відкрито також у Глухові, та й перший український правопис створив наш земляк – славнозвісний Пантелеймон Куліш. Культурно-мистецьке життя області насичене і різноманітне - ряд Всеукраїнських фестивалів, обласні, районні фестивалі, свята, конкурси, чисельні заходи.

Сумщина – єдина область в Україні, де започатковано проведення обласної естафети праці і культури, яка в сьгоднішніх скрутних фінансових умовах дає можливість покращити матеріально-технічну базу закладів

культури, провести ремонтні роботи приміщень, а головне – відродити до справжнього, високомистецького творчого життя художні колективи області. Впевнено почувуються на нашій землі Всеукраїнський сільський фестиваль мистецтв „Боромля”, літературно-мистецький фестиваль „Кролевецькі рушники”, духової музики „Сурми Конституції”, а в 2010 році - це XI Всеукраїнський фестиваль духовної музики «Сурми України» та інші. Начальник військового-музичного управління – головний військовий диригент Генерального штабу Збройних Сил України, генерал-майор Володимир Федорович Деркач теж є уродженцем Сумщини. Саме під його патронатом проходить фестиваль „Сурми Конституції”, який є візитною карткою культурного життя, як нашого міста, так і України в цілому. В 2010 році вперше взяв участь у фестивалі духовний оркестр пожежної частини міста Горня Стубіца (Хорватія).

Стають традиційними обласне свято фольклору "Пісенні джерела рідного краю", регіональне свято хорового мистецтва “Пісенне Посулля”, обласний фестиваль-конкурс хореографії „Поліські візерунки”, обласний фестиваль патріотичної пісні “Партизанські зірничі”, обласний фестиваль-конкурс “Вишневі усмішки” тощо.

Культурно-мистецьку діяльність в області здійснюють 656 клубних та 589 бібліотечних закладів, 11 державних і 121 громадських музеїв, 35 дитячих початкових закладів естетичного виховання та 45 їх філій, обласний центр народної творчості, два театри, вище училище мистецтв і культури ім. Д. Бортнянського, обласна філармонія, яка знаходиться у будівлі колишнього Дворянського зібрання (XIX ст.), Роменський парк культури і відпочинку. В 2010 році творчими колективами і солістами Сумської обласної філармонії проведено цикл концертів під назвою «Музичний дарунок Україні», присвячених 19-й річниці проголошення незалежності України.

В липні 2010 року на Конотопщині відбувся Всеукраїнський фестиваль “Козацький родослав”. У с. Соснівка відбувся концерт “Храм козацького родоводу” за участю артистів Сумської обласної філармонії та кращих

аматорських колективів та солістів Конотопського району. 10 липня 2010 року у с. Шаповалівка відбувся обласний фестиваль козацької пісні “Рідна земле моя, ти козацькою піснею щедра”.

На сьогоднішній день у клубних закладах області працює 5110 творчих об'єднань та гуртків художньої самодіяльності, які відвідує 55751 учасник.

198 творчих колективів мають звання „самодіяльний народний”. Найбільша їх кількість у Сумському (20), Охтирському (17), Білопільському (14), Конотопському (13) районах.

В області працює 10 музейних закладів - 8 краєзнавчих, 2 художніх та державний історико – культурний заповідник у м. Путивлі. Всі музейні заклади знаходяться у комунальній власності. Основний фонд музеїв області налічує 167,2 тис. експонатів. З кожним роком зростає кількість відвідувачів музейних експозицій та виставок. Майже 4 тис. проведених екскурсій дало змогу залучити до музеїв області 135,0 тисяч відвідувачів.

3 вересня 2010 році в приміщенні Сумського обласного краєзнавчого музею відкривалася фотодокументальна виставка "Сторінки історії м. Суми". Виставка презентує ряд археологічних матеріалів, присвячених давній і середньовічній історії міста. Серед речей – керамічний посуд, монети, предмети побуту, дитячі іграшки.

8 червня 2005 року у приміщенні Шосткинського хіміко-технологічного коледжу відкрито постійно діючу меморіальну експозицію „Музей І.М. Кожедуба”, присвячену 85-річчю від дня народження видатного земляка. В 2010 році на Сумщині відбулися урочистості заходи до 90-річчя від дня народження тричі Героя Радянського Союзу, маршала авіації Івана Кожедуба. Аби вшанувати світлу пам'ять легендарного повітряного аса Великої Вітчизняної війни на його Батьківщині – в селі Ображіївка Шосткинського району зібралося керівництво області, району та міста, представники політичних партій та жителі регіону. Під час свята відбулося урочисте відкриття музею імені Кожедуба, створеного при місцевій школі. До уваги його відвідувачів представлені особисті речі Героя, його кітель,

переписка, написана ним картина та інші експонати. Відзначення річниці ювілею Івана Кожедуба продовжилося у Шостці урочистим відкриттям бюста Героя та відвідуванням його музею, біля якого встановлено прототип літака, на якому воював повітряний ас.

Поступово збільшується кількість громадських музеїв, які мають звання „народний музей”. Мережа бібліотечних закладів становить 589 установ з бібліотечним фондом понад 9 млн. примірників. Щороку бібліотеки відвідує близько 580,0 тис. читачів. Для різних категорій читачів в бібліотеках області працює 287 клубів за інтересами.

В області продовжується робота по інформатизації галузі. Так, копіювальну техніку має 15 централізованих бібліотечних систем і 11 систем забезпечені комп'ютерами. За допомогою грантових коштів діють комп'ютерні центри в обласній науковій бібліотеці, в Сумській міській та Охтирській районній централізованих бібліотечних системах. На особливу увагу заслуговує виставка "Сумщина інформаційна-2010", що пройшла з нагоди відзначення 19 річниці Дня Незалежності України в театрі ім. Щепкіна, яка організована управлінням у справах преси та інформації головного управління зв'язків з громадськістю. Власний інформаційний продукт та розмаїття інформаційних послуг на виставці представили Сумська обласна телерадіокомпанія, телекомпанія "Академ-ТВ", видавництво "Мрія", видавництво "Корпункт", видавничий дім "Еллада", газети "Сумщина", "Ваш шанс", "В двух словах" та ВАТ "Укртелеком".

Нині в області під охороною держави перебувають 2720 об'єктів культурної спадщини, серед яких 1431 пам'ятка історії, 95- монументального мистецтва, 639 - археології, 555 - містобудування та архітектури. У Державний реєстр нерухомих пам'яток України внесено 3 пам'ятки історії, 17 пам'яток археології та 127 пам'яток архітектури.

На базі ряду пам'яток створено та функціонує 2 історико-культурних заповідника (історико-культурний заповідник у м. Глухів, історико-культурний заповідник у м. Путивль.) До Списку історичних населених місць

України включено населені пункти області (міста Суми, Білопілья, Ворожба, Глухів, Конотоп, Кролевець, Лебедин, Охтирка, Путивль, Ромни, Середина-Буда, Тростянець, смт. Вороніж та Терни).

З 2009 року функціонує і з вересня 2010 року Сумська муніципальна галерея (СМуГа) святкує свій перший рік плідної роботи. За цей час тут пройшло 40 виставок робіт сучасних вітчизняних та зарубіжних художників, скульпторів та митців.

До Дня Незалежності України в залах Сумського обласного художнього музею ім. Никанора Онацького 18 серпня 2010 року відбувся вернісаж виставки „Світло душі моєї” заслуженого художника України, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка 2008 року, лауреата премії ім. Василя Стуса київського художника Валерія Франчука. На виставці представлено понад 62 твори живопису та графіки, які представляють українську історію, українську культуру, українську душу.

А в обласній дитячій бібліотеці ім. М. Островського організована книжкова виставка, присвячена 130-річчю від дня народження українського прозаїка Володимира Винниченка. Жоден український письменник першої половини ХХ століття не мав такої величезної слави, такої читацької популярності, такої кількості видань своїх творів, як Володимир Винниченко. Відомий він також і як політичний діяч, який став головою українського уряду за часів УНР. На виставці представлені твори письменника, спогади про його творче життя та громадську діяльність, критичні статті.

2010 рік став щедрим на ювілеї міст Сумщини. Так відбулися урочистості з нагоди відкриття Всеукраїнського фестивалю мистецтв "Боромля -2010" - 20-річчя фестивалю та 350-річчя міста Тростянець.

У Конотопі відбувся мітинг пам'яті з нагоди 67-ої річниці визволення міста Конотоп від фашистських загарбників.

У Сумах відбувся ряд культурних заходів з нагоди 355-річчя міста. Традиційно 1 вересня відбувається Свято першого дзвоника, Вернісаж дитячого рекламного малюнку „Я люблю тебе, рідне місто!” (2010 рік – школа № 29), розважально-творча програма для дітей у сквері Т.Г. Шевченка.

2 вересня – біля Меморіалу Слави відбувається урочистий мітинг та покладання квітів, проходить Акція „З добрим ранком, ветеране!”, Свято вулиць Супруна та СКД. В цьому році було проведено родинне свято „Золото нашого міста”, присвячене людям, які прожили разом до «золотого весілля». А біля Альтанки відбувся концерт духової музики та ветеранська каша. 3 вересня - День вулиць і скверів, також не залишився без уваги. Це і Презентація верстових стовпів, відкриття „Клініки, дружньої до молоді”, Фестиваль Street-art „Кольорове місто”, виставка „Сумська палітра”, презентація виставки „Сторінки історії міста Суми”, Показові змагання на роликівих ковзанах та велосипедах „Суми – Extreme-style”, відкриття вхідної колонади Вернісаж дерев’яної скульптури „Чарівна квітка – місто Суми”, концертно-розважальна програма для молоді „З любов’ю до міста”. 4 вересня - День міста, відзначився видатними подіями не тільки для області, а і для України в цілому. Відбулися Урочистості „Зі святом, рідне місто!”, покладання квітів до пам’ятника І.Г. Харитоненку, виставка робіт народних умільців, соціальних послуг, квітів, образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва, фотовиставки, Парад дитячих візочків „Сьогодні свято всіх малят!”, на Покровській площі напроти пам’ятника Івану Харитоненку з’явилася унікальна контактна скульптура, присвячена Цукру, відкриття контактної скульптури „Малюки-ласуни”, конкурс „Сумський скарб”, що відбувся біля мистецького клубу-кафе „Сумка”, акція „Я люблю Суми – Я можу все!”, відкриття виставки живопису „Шахтарський фольклор”, ярмарок соціальних послуг,

7-8 липня 2010 року з метою створення позитивного іміджу Сумщини на загальнодержавному рівні, популяризації місцевого туристичного продукту, сприяння розвитку внутрішнього та в’їзного туризму, відродження та збереження культурної спадщини та збільшення частки в’їзного туризму в області відбувся інформаційно-рекламний тур "Таємниці старих маєтків " для представників ЗМІ України та області.

Дводенний інформаційно-рекламний тур відбувся за маршрутом: Суми - Хотінь - Кияниця - Суми - Тростянець - Суми.

У регіональному розрізі складова “охорона здоров'я, культура і початкова освіта” – це одне з найбільш слабких місць на карті конкурентоспроможності Сумської області. У рейтингу по даному компоненту з 15 регіонів область займає 10-у позицію. У загальному рейтингу за областю 79-е місце, що відповідає рівню Албанії. Проте, такий результат може представлятися відносно незаслуженим. В той же час не викликає сумнівів, що показник, на який слід звернути увагу місцевій владі, це відносно низький рівень дітей, що вчаться, 6-9 років в початкових учбових закладах (84,9%, 14 місце в регіональному рейтингу). По даному показнику область помітно відстає від середнього рівня по 15 регіонам України (90,2%).

У регіональному рейтингу Сумська область займає 5-у позицію в рейтингу по складовій “вища освіта і професійна підготовка”. У загальному рейтингу по даному компоненту область розташувалася на 48 місці з 149, конкуруючи з Об'єднаними Арабськими Еміратами.

У міжнародному порівнянні це найбільш високий рейтинг, отриманий областю. Проте, такий результат відповідає загальним високим показниками України у сфері вищої освіти. Керівники компаній оцінюють якість системи освіти в області відносний високо: 3-е місце в регіональному рейтингу; 32 місце – в глобальному рейтингу, що відповідає рівню Республіки Кореї.

Можна передбачити, що такий результат пов'язаний з розвиненою базою підготовки педагогічних кадрів у Вузах області. В той же час, не дивлячись на створену в області за підтримки НБУ Академію банківської справи, якість місцевих шкіл менеджменту оцінюється на рівні нижче середнього по Україні, що відповідає 10-у місцю в списку регіонів і 132-у місцю в глобальному рейтингу (на рівні Танзанії).

Індикатор, на який також необхідно звернути увагу, – це нижчий, ніж в середньому по Україні, показник кількості що вчаться в середньо-освітніх

школах. Як і у випадку з початковою освітою, це пояснюється, перш за все, наявністю великої частки сільського населення в регіоні.

Щодо виконання місцевих бюджетів за 2005 – 2010 роки, то воно суттєво збільшується з кожним роком (табл. 4.2 – 4.4)

Таблиця 4.2

Культура і мистецтво

№ п/п	Місцевий бюджет	Обсяги видатків, тис. грн					
		2005	2006	2007	2008	2009	2010 (план)
1	Білопільський	1 621,90	2 076,00	2 812,90	4 459,70	4 714,50	7 058,60
2	Буринський	1 201,80	1 505,00	1 901,60	2 837,80	3 065,30	3 926,40
3	В.-Писарівський	893,00	1 212,50	1 617,10	2 007,20	2 061,30	2 984,30
4	Глухівський	1 028,50	1 378,20	1 941,70	3 011,60	3 220,80	3 510,30
5	Конотопський	998,40	1 195,40	1 780,50	2 401,10	2 866,40	4 062,00
6	Краснопільський	945,50	1 227,10	1 715,90	2 434,50	2 898,40	3 935,80
7	Кролевецький	1 251,80	1 596,50	2 263,40	3 294,30	3 631,30	4 840,20
8	Лебединський	737,60	1 017,90	1 283,50	1 748,50	2 063,80	2 943,30
9	Л-Долинський	977,60	1 283,90	1 747,50	2 357,00	2 496,50	3 717,10
10	Недригайлівський	1 226,80	1 563,30	2 063,10	2 875,00	3 176,10	3 587,30
11	Охтирський	1 696,50	2 078,30	2 505,30	2 800,10	3 138,30	3 886,70
12	Путівльський	835,00	1 219,80	1 540,80	2 022,40	2 572,70	3 862,30
13	Роменський	1 410,00	1 900,10	2 714,90	3 434,50	4 047,40	5 296,20
14	С.-Будський	613,80	735,60	1 018,30	1 430,60	1 679,60	2 233,10
15	Сумський	1 989,40	2 890,40	3 561,50	4 756,10	5 505,60	7 591,90
16	Тростянецький	1 162,90	1 514,60	1 999,50	3 076,30	3 675,70	4 937,90
17	Шосткінський	593,90	754,00	994,50	1 322,90	1 638,90	2 614,70
18	Ямпільський	884,90	1 172,30	1 370,30	1 934,10	2 344,60	3 263,20
	<i>Всього по районах</i>	20 069,30	26 320,90	34 832,30	48 203,70	54 797,20	74 251,30
19	м.Суми	4 968,00	7 114,90	9 708,20	13 612,60	14 981,90	17 819,40
20	м.Конотоп	1 738,00	2 514,60	3 546,50	4 606,60	5 133,30	6 524,80
21	м.Лебедин	483,60	695,20	889,30	1 262,80	1 529,90	1 988,70
22	м.Ромни	1 176,50	1 496,60	2 010,10	2 504,10	2 683,00	3 111,20
23	м.Шостка	2 151,80	2 807,90	3 651,80	5 555,80	5 674,50	7 854,80
24	м.Охтирка	1 163,90	1 567,10	2 096,20	3 049,80	3 473,50	4 351,40
25	м.Глухів	657,50	894,70	1 160,30	1 664,40	1 866,30	2 249,60
	<i>Всього по містах</i>	12 339,30	17 091,00	23 062,40	32 256,10	35 342,40	43 899,90
26	Обласний бюджет	7 576,40	11 198,50	14 708,30	22 949,70	25 419,70	34 822,30
	Разом	39 985,00	54 610,40	72 603,00	103 409,50	115 559,30	152 973,50

Таблиця 4.3

Фізична культура і спорт

№ п/п	Місцевий бюджет	Обсяги видатків, тис. грн					
		2005	2006	2007	2008	2009	2010 (план)
1	Білопільський	259,20	292,20	473,50	827,60	789,30	1 052,00
2	Буринський	121,10	176,60	229,80	320,30	325,90	520,30
3	В.-Писарівський	102,00	141,20	189,40	299,00	307,30	272,10
4	Глухівський	118,40	153,30	157,90	216,00	208,90	277,10
5	Конотопський	108,10	164,20	204,90	273,60	329,20	390,10
6	Краснопільський	187,30	246,90	318,30	391,10	381,40	315,70
7	Кролевецький	245,80	331,10	547,00	575,10	526,20	672,30
8	Лебединський	83,00	129,70	155,60	201,50	213,50	226,60
9	Л-Долинський	106,90	126,80	142,90	201,80	219,80	362,60
10	Недригайлівський	133,00	160,30	189,20	281,40	251,50	305,90
11	Охтирський	74,60	119,80	154,80	186,20	189,70	206,10
12	Путівльський	139,00	182,20	229,40	276,40	295,20	308,50
13	Роменський	194,10	235,70	259,90	375,10	320,80	401,50
14	С.-Будський	137,40	168,90	165,60	275,80	298,50	284,90
15	Сумський	314,70	428,30	494,60	745,90	705,60	654,40
16	Тростянецький	321,60	454,70	482,60	751,20	739,00	796,90
17	Шосткінський	75,00	99,10	132,70	154,50	176,70	233,20
18	Ямпільський	102,20	128,20	180,30	235,80	294,90	272,20
	<i>Всього по районах</i>	2 823,40	3 739,20	4 708,40	6 588,30	6 573,40	7 552,40
19	м.Суми	1 402,20	2 274,60	3 059,00	5 217,00	4 703,00	6 029,50
20	м.Конотоп	622,50	875,60	1 291,50	2 207,90	1 972,90	2 494,70
21	м.Лебедин	106,30	138,90	272,50	249,10	246,30	285,10
22	м.Ромни	331,20	410,80	550,80	725,60	750,10	918,50
23	м.Шостка	740,00	1 879,80	1 788,40	2 416,80	2 577,00	3 143,10
24	м.Охтирка	181,70	245,30	312,40	416,60	527,20	629,90
25	м.Глухів	260,80	308,50	393,50	507,40	517,40	595,20
	<i>Всього по містах</i>	3 644,70	6 133,50	7 668,10	11 740,40	11 293,90	14 096,00
26	Обласний бюджет	5 431,00	7 487,20	9 449,10	10 809,70	10 200,60	11 932,30
	Разом	11 899,10	17 359,90	21 825,60	29 138,40	28 067,90	33 580,70

Таблиця 4.4

Освіта

№ п/п	Місцевий бюджет	Обсяги видатків, тис. грн					
		2005	2006	2007	2008	2009	2010 (план)
1	Білопільський	18 370,80	22 344,40	28 007,10	38 773,60	42 261,40	50 257,70
2	Буринський	10 971,60	13 728,60	17 323,60	23 515,00	27 172,00	30 975,00
3	В.-Писарівський	8 614,40	10 502,90	12 894,20	17 444,90	20 168,00	21 533,60
4	Глухівський	10 362,00	12 798,20	16 155,10	21 415,40	21 323,10	25 596,80
5	Конотопський	10 693,70	13 591,00	16 994,60	23 796,20	25 896,40	31 452,80
6	Краснопільський	11 517,10	15 399,50	19 107,70	25 338,10	26 881,00	30 840,80
7	Кролевецький	14 272,40	18 354,80	23 213,50	31 554,00	34 682,20	39 132,20
8	Лебединський	9 234,60	11 302,10	14 522,20	17 935,10	19 274,00	20 326,90
9	Л-Долинський	7 914,70	11 201,00	14 238,80	19 940,80	20 298,30	23 605,50
10	Недригайлівський	10 482,80	12 582,60	15 681,40	22 300,00	21 791,40	25 507,90
11	Охтирський	10 119,00	13 848,10	17 035,50	21 846,20	25 036,00	27 683,60
12	Путивльський	9 310,90	11 880,10	15 591,90	20 810,20	23 224,30	24 769,70
13	Роменський	16 217,60	19 736,00	24 486,60	32 582,50	34 047,80	40 372,20
14	С.-Будський	7 641,90	9 399,80	11 211,40	15 036,20	16 847,50	17 920,90
15	Сумський	19 227,80	25 261,40	32 519,20	42 707,80	48 291,70	58 288,80
16	Тростянецький	10 745,40	13 069,00	17 069,40	24 167,00	26 892,20	32 349,70
17	Шосткінський	6 753,90	8 472,60	10 799,30	14 624,70	16 051,50	17 555,50
18	Ямпільський	9 465,50	11 561,60	14 704,40	19 350,60	22 556,80	22 487,30
	<i>Всього по районах</i>	<i>201 916,10</i>	<i>255 033,70</i>	<i>321 555,90</i>	<i>433 138,30</i>	<i>472 695,60</i>	<i>540 656,90</i>
19	м.Суми	78 527,00	95 489,60	123 589,70	170 571,30	182 787,10	207 650,90
20	м.Конотоп	20 308,00	26 078,30	32 801,50	44 657,80	50 721,60	57 841,70
21	м.Лебедин	7 388,00	9 231,00	11 819,20	15 669,70	17 284,30	20 051,70
22	м.Ромни	13 083,00	16 863,50	20 848,10	29 578,90	31 946,60	37 620,70
23	м.Шостка	19 195,60	24 983,30	31 813,50	43 595,10	47 098,10	55 744,10
24	м.Охтирка	13 211,20	17 019,70	22 446,10	31 308,90	34 690,00	39 766,10
25	м.Глухів	7 830,60	9 603,50	12 236,50	16 562,70	18 849,00	21 237,00
	<i>Всього по містах</i>	<i>159 543,40</i>	<i>199 268,90</i>	<i>255 554,60</i>	<i>351 944,40</i>	<i>383 376,70</i>	<i>439 912,20</i>
26	Обласний бюджет	55 095,30	76 918,90	105 820,30	154 083,70	160 727,10	201 530,90
	Разом	416 554,80	531 221,50	682 930,80	939 166,40	1 016 799,40	1 182 100,00

З наведених даних видно, що найбільша увага приділяється виконанню місцевих бюджетів в галузі освіти, що дійсно є рушійною силою економіки та соціально – економічного та культурного розвитку населення.

Щодо прямих іноземних інвестицій в галузь культури в області, то починаючи з 1998 року вони почали з'являтися і поступово зростати. Але вже на початок 2002 року інвестиції зупинилися. В 2005 році знову виникла зацікавленість у іноземних інвесторів до нашої культурної спадщини. Для порівняння можна розглянути табл. 4.5 – 4.6.

Таблиця 4.5

Прямі іноземні інвестиції в економіку області за галузями у 1995-2000 роках,
тис.дол. США

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
<i>Усього</i>	4432,0	16884,3	13328,6	12915,4	20013,7	31235,9
Промисловість	2928,7	7025,0	6964,2	8704,9	16335,7	27269,9
у тому числі:						
паливна промисловість	–	–	–	–	1129,5	1128,2
хімічна промисловість	–	65,0	65,0	–	–	–
машинобудування і металообробка	2629,4	2827,7	620,7	520,7	392,0	327,5
деревообробка і целюлозно-паперова промисловість	52,3	52,3	143,3	106,5	55,2	55,2
промисловість будівельних матеріалів	–	–	–	466,6	2224,8	2224,8
легка промисловість	247,0	180,0	–	–	–	–
харчова промисловість	–	3900,0	6084,1	7560,0	12534,2	23534,2
поліграфічна промисловість	–	–	51,1	51,1	–	–
Сільське господарство	334,5	7347,5	3157,5	1603,1	1356,5	1293,0
Будівництво	–	7,4	6,8	88,2	35,1	23,6
Торгівля і громадське харчування	801,9	1126,8	1626,5	1980,9	1848,4	2218,6
у тому числі:						
внутрішня торгівля	617,6	917,5	1425,6	1980,9	1848,4	2218,6
громадське харчування	184,3	209,3	200,9	–	–	–
Загальна комерційна діяльність по забезпеченню функціонування ринку	85,1	741,3	962,7	60,0	60,0	60,0
Виробничі види побутового обслуговування населення	–	–	–	102,8	102,8	106,3
Інші види діяльності сфери матеріального виробництва	173,9	158,0	158,0	–	–	–
Охорона здоров'я, фізична культура та соціальне забезпечення	–	50,6	50,6	50,6	50,6	50,6
Наука та наукове обслуговування	107,9	427,7	297,3	188,4	191,2	185,1
Культура і мистецтво	–	–	–	31,5	33,4	28,8
Фінанси, кредит і страхування, пенсійне забезпечення	–	–	105,0	105,0	–	–

Таблиця 4.6

Прямі іноземні інвестиції в економіку області за видами економічної діяльності у 2001–2009 роках (фрагмент)

	2001		2002		2003	
	обсяг інвестицій тис.дол. США	у % до загального обсягу	обсяг інвестицій тис.дол. США	у % до загального обсягу	обсяг інвестицій тис.дол. США	у % до загального обсягу
Усього	44256,8	100	126793,3	100	128288,5	100
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	50,6	0,1	–	–	–	–

	2004		2005		2006	
	обсяг інвестицій тис.дол. США	у % до загального обсягу	обсяг інвестицій тис.дол. США	у % до загального обсягу	обсяг інвестицій тис.дол. США	у % до загального обсягу
Усього	141000,2	100	134965,8	100	165450,0	100
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	–	–	3,1	0,0	6,2	0,0

	2007		2008	
	обсяг інвестицій тис.дол. США	у % до загального обсягу	обсяг інвестицій тис.дол. США	у % до загального обсягу
Усього	156735,7	100	180528,1	100
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	6,2	0,0	6,2	0,0

	2009		2010	
	обсяг інвестицій тис.дол. США	у % до загального обсягу	обсяг інвестицій тис.дол. США	у % до загального обсягу
Усього	157958,3	100	225639,1	100
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	4,1	0,0	10,3	0,0

Але необхідно відмітити, що прямі іноземні інвестиції країн світу в галузь культури Сумської області здійснювалися Російською Федерацією: 1997 рік – 36,7 тис.дол. США, 1998 – 31,5 тис.дол. США, 1999 – 33,4 тис.дол. США, 2000 – 28,8 тис.дол. США; Німеччина: 2006 – 2,9 тис.дол. США, 2007 – 2,9 тис.дол. США, 2008 – 2,9 тис.дол. США, 2009 – 1,9 тис.дол. США, 2010 –

1,8 тис.дол. США; Сполучені Штати Америки: 2005 – 3,1 тис.дол. США, 2006 – 3,3 тис.дол. США; 2007 – 3,3 тис.дол. США, 2008 – 3,3 тис.дол. США, 2009 – 2,2 тис.дол. США, 2010 – 2,1 тис.дол. США; Індія: 2010 – 6,4 тис.дол. США.

Пересадько, Г. О. Інвестиційне забезпечення розвитку культури в м. Суми [Текст] / Г. О. Пересадько // Інвестиційне забезпечення соціально-економічного розвитку Сумщини [Текст] : монографія / Ред.: А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. В. Леонов. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», – 2011. – С. 99-123.